

УДК 351.82:334.72

DOI: 10.25140/2411-5215-2020-2(22)-159-167

Алла Іващенко

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЧНОЇ КРИЗИ: ДОСВІД КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Алла Іващенко

ФИНАНСОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПОДДЕРЖКИ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В ПЕРИОД ПАНДЕМИЧЕСКОГО КРИЗИСА: ОПЫТ СТРАН ЗАПАДНОЙ ЕВРОПЫ

Alla Ivashchenko

FINANCIAL SUPPORT MECHANISMS OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES DUE TO THE PANDEMIC CRISIS: THE EXPERIENCE OF WESTERN EUROPE COUNTRIES

У статті проаналізовано механізми фінансової підтримки малого й середнього бізнесу внаслідок пандемічної кризи Covid-19 у країнах Західної Європи. Інструменти державного антикризового управління, які застосовувались у період березень-травень 2020 року, можна диверсифікувати за такими напрямками: підтримка закладів охорони здоров'я та виробництва супутніх товарів; гарантування позик; податкові пільги або звільнення від оподаткування; пряме субсидіювання щодо підтримки ліквідності; відстрочення пені та штрафів за прострочені заборгованості тощо. З проведеного аналізу було виявлено, що перші фінансові механізми підтримки було впроваджено 15 березня 2020 року, що свідчить про ефективність урядової політики країн Західної Європи щодо подолання кризи неекономічного характеру, зокрема пандемії Covid-19.

Ключові слова: малий та середній бізнес; фінансові механізми підтримки; криза; антикризове управління; пандемія; Covid-19.

Рис.: 1. Табл.: 1. Бібл.: 18.

В статье проанализированы механизмы финансовой поддержки малого и среднего бизнеса вследствие пандемического кризиса Covid-19 в странах Западной Европы. Инструменты государственного антикризисного управления, применяющиеся в период марта-мая 2020 года, можно диверсифицировать по следующим направлениям: поддержка учреждений здравоохранения и производства сопутствующих товаров; гарантирование кредитов; налоговые льготы или освобождение от налогообложения; прямое субсидирование по поддержке ликвидности; отсрочки пеней и штрафов за просроченные задолженности и тому подобное. Из проведенного анализа было выявлено, что первые финансовые механизмы поддержки были введены 15 марта 2020, что свидетельствует об эффективности правительственной политики стран Западной Европы по преодолению кризиса неэкономического характера, в частности пандемии Covid-19.

Ключевые слова: малый и средний бизнес; финансовые механизмы поддержки; кризис; антикризисное управление; пандемия; Covid-19.

Рис.: 1. Табл.: 1. Библ.: 18.

The analysis of the financial support mechanisms of small and medium-sized enterprises due to the Covid-19 pandemic crisis in Western Europe was conducted in the article. The tools of the state anti-crisis management, which were used in the period from March to May 2020, could be diversified in the following areas: support of health care facilities and production of related goods; loan guarantee; tax benefits or tax exemptions; direct liquidity support subsidies; deferral of fines and penalties for overdue debts, etc. The analysis revealed that the first financial support mechanisms were introduced on March 15, 2020, which demonstrates the effectiveness of government policies in Western Europe to overcome the non-economic crisis, namely the Covid-19 pandemic.

Keywords: small and medium business; financial support mechanisms; crisis; crisis management; pandemic; Covid-19.

Fig.: 1. Table: 1. References: 18.

JEL Classification: M290; G38; M13

Постановка проблеми. Пандемічна криза Covid-19 стала одним із найбільших викликів для урядів майже всіх країн, оскільки ця криза має неекономічний характер, але при цьому мала значний вплив на економічний розвиток кожної країни та на світову економіку загалом. Уряди держав змушені були вдаватися до безпрецедентних радикальних заходів у частині уповільнення або взагалі повного призупинення економіки з метою запобігання розповсюдженню пандемії. За таких умов питання відновлення діяльності бізнесу та запобігання його банкрутству, зокрема сектори малого і середнього бізнесу (далі МСБ), стало на порядку денному кожного уряду після пом'якшення кара-

нтинних обмежень та часткового скасування локдауну для бізнесу. Варто зазначити, що спостерігалася загальна тенденція до закриття суб'єктів МСБ через неготовність бізнесу та непередбачуваність до таких радикальних заходів, як повне або часткове призупинення діяльності та недостатню підтримку з боку держави.

Більшість країн захопила хвиля пандемії та спостерігалися рекорди щодо кількості людей, які захворіли. На початку квітня було досягнуто позначки понад 35 000 нових щоденних випадків загалом по ЄС [17]. Станом на 30 квітня 2020 року в ЄС було зареєстровано понад 1,4 млн випадків та майже 136 тис. смертей [18]. Реальний ВВП скоротився у I кварталі 2020 року на 8,2 % у країнах Західної Європи [13].

Тому друга хвиля, яка прогнозується Всесвітньою організацією здоров'я восени 2020 року та можливий жорсткий карантин по всьому світу, буде супроводжуватися стагнацією економіки. Саме тому розгляд та аналіз інструментів підтримки МСБ унаслідок пандемічної кризи Covid-19 є актуальним питанням, яке допоможе якомога швидше та за найменш можливих втрат оговтатися та повернути економіку в стан розвитку.

Крім цього, розгляд цих інструментів на прикладі країн Західної Європи (Австрія, Бельгія, Німеччина, Люксембург, Франція), дасть можливість Україні запровадити найбільш релевантні з них (враховуючи національні та економічні особливості нашої держави).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження, присвячені аналізу інструментів державної підтримки бізнесу, зокрема МСБ, проводяться за такими напрямками: Ahrens та Ferry [7] розглядають, які сфери повинні підтримуватися урядом, а які не потрібні; А. Ставицький, Г. Харламова, В. Гедрайтис, В. Осецький та В. Куліш [16] аналізують інструменти підтримки МСБ у грошово-кредитній та фіскальній політиці у період пандемії Covid-19; Moro-Visconti, Quirici та Borroni [14] наголошують, що основним напрямом підтримки в пандемічний період є Fintech для бізнесу через банківську систему, оскільки продукція Fintech здатна подолати труднощі, пов'язані із соціальною дистанцією та економічними спадами; рекомендації для державних органів у сфері підтримки МСБ у кризовий період розглядаються у працях Sancino, Garavaglia, Sicilia та Braga [15]. Отже, аналіз публікацій закордонних та вітчизняних учених свідчить про доцільність аналізу фінансових механізмів підтримки МСБ пі час пандемії.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Але нині не вирішеними залишаються питання щодо оцінки доцільності впровадження конкретного механізму для різних типів економік у період кризи неекономічного характеру.

Метою статті є аналіз фінансових механізмів підтримки під час пандемії Covid-19 у країнах Західної Європи (на прикладі Австрії, Бельгії, Німеччини, Люксембургу, Франції) з метою визначення найбільш релевантних із них для впровадження в Україні.

Виклад основного матеріалу. У боротьбі з пандемічною кризою малий та середній бізнес можуть очікувати на підтримку, по-перше, з боку держави шляхом проведення фіскальної та монетарної політик, а по-друге, з боку міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світовий банк, G7 тощо).

Розглянемо спочатку в загальному заходи, запроваджені Європейським Союзом, членами якого є всі аналізовані в цій роботі країни, оскільки ці інструменти безпосередньо розроблені для подолання кризи саме в країнах-членах ЄС.

1 лютого 2020 року Європейська комісія (ЄК) представила Раді пропозиції щодо рішень про надання фінансової підтримки у розмірі 87,4 млрд євро 16 державам-членам за інструментом SURE (Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency – Підтримка для зменшення ризиків безробіття в надзвичайних ситуаціях) [8].

19 березня 2020 року ЄК прийняла Тимчасовий рамковий нормативний акт щодо заходів державної допомоги для підтримки економіки на території країн ЄС [11], основні елементи якої включали:

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

1) Обмеження суми допомоги:

- допомога надається на основі схеми з визначеним бюджетом;
- допомога не може бути надана підприємствам, які вже зазнали труднощів до 31 грудня 2019 року;

- загальна допомога не перевищує 800 000 євро на підприємство та надається у формі прямих грантів, податкових пільг та відстрочки платежів або інших форм, таких як поворотні аванси, гарантії, позики та власний капітал за умови, що загальна номінальна вартість таких заходів залишається нижчою за загальну межу в 800 000 євро на підприємство до врахування податку чи інших зборів.

2) Допомога у формі гарантії за позиками: для забезпечення ліквідності для підприємств, які стикаються з нестачею коштів, державні гарантії за позиками на обмежений період та розмір позики можуть бути відповідним, необхідним та цільовим рішенням за поточних обставин.

3) Допомога у формі субсидованих процентних ставок за позиками.

Однак оскільки це збільшує здатність компаній формувати більший рівень боргового навантаження, тобто брати кредити, то встановлюється націнка на кредитний ризик і подальше обмеження щодо суми позики (одна третина відсотків для великих підприємств і половина для МСБ).

4) Допомога у формі гарантії та позик, що надходять через кредитні чи інші фінансові установи.

Допомога може надаватися підприємствам, які стикаються з раптовим дефіцитом ліквідності безпосередньо або через кредитні установи та інші фінансові установи як фінансових посередників. Хоча така допомога безпосередньо спрямована на підприємства, які стикаються з раптовим дефіцитом ліквідності, а не на кредитні установи чи інші фінансові установи, вона також може представляти непрямі вигоди перевагу для останніх. Проте така непряма допомога не має на меті зберегти або відновити життєздатність, ліквідність або платоспроможність кредитних установ.

5) Допомога для відповідних досліджень та розробок щодо COVID-19.

Сприяння відповідним науковим дослідженням та розробкам, спрямованим на подолання негативних наслідків COVID-19, для вирішення поточної надзвичайної кризи в галузі охорони здоров'я.

6) Інвестиційна допомога для тестування та модернізації інфраструктур.

Підтримка тестування та модернізацію інфраструктур, які сприяють розробці відповідних продуктів COVID-19.

7) Інвестиційна допомога на виробництво відповідних продуктів COVID-19.

Сприяння виробництву відповідних продуктів COVID-19, сюди входять: відповідні лікарські засоби (включаючи вакцини) та засоби лікування, їх проміжні продукти, активні фармацевтичні інгредієнти та сировина; медичні вироби, лікарняне та медичне обладнання (включаючи вентилятори, захисний одяг та обладнання, а також засоби діагностики) та необхідну сировину; дезінфікуючі засоби та їх проміжні продукти та сировина, необхідна для їх виробництва; інструменти збору / обробки даних.

8) Допомога у формі відстрочки податку та/або внесків на соціальне страхування.

Відстрочка сплати податків та/або внесків на соціальне страхування може бути цінним інструментом зменшення обмежень ліквідності підприємств (у тому числі самозайнятих осіб) та збереження зайнятості. Це стосується також заходів, передбачених стосовно фіскальних та соціальних зобов'язань, спрямованих на полегшення обмежень ліквідності, з якими стикаються бенефіціари, включаючи, але не обмежуючись відстрочкою платежів, що визначені Тимчасовим актом, полегшенням доступу до планів спла-

ти податкового боргу та надання безпроцентних періодів, призупинення стягнення податкового боргу та прискорене відшкодування податків. Допомога надається до 30 червня 2021 року, а дата закінчення відстрочки не пізніше 31 грудня 2022 року.

9) Допомога у формі субсидій на заробітну плату працівникам для уникнення звільнень під час спалаху COVID-19.

З метою збереження зайнятості держави-члени можуть передбачити внесок у витрати на заробітну плату підприємств, які внаслідок спалаху COVID-19 можуть звільнити персонал або до зарплатного еквіваленту доходів самозайнятих осіб, для яких встановлення національних заходів у відповідь на спалах COVID-19 призвів до призупинення або зменшення їхньої ділової активності.

10) Заходи докапіталізації.

Цей тимчасовий механізм встановлює критерії згідно з правилами державної допомоги ЄС, на основі яких держави-члени можуть надавати державну підтримку у формі власного капіталу та/або гібридних інструментів капіталу підприємствам, які постають перед фінансовими труднощами через спалах COVID-19. Отже, рекапіталізація не повинна перевищувати мінімуму, необхідного для забезпечення життєздатності бенефіціара, і не повинна виходити за рамки відновлення структури капіталу бенефіціара до тієї, що передбачає спалах COVID-19.

Разом з тим Європейський центральний банк відіграв також неабияку роль у розробці та реалізації заходів з подолання пандемічної кризи. 24 березня 2020 року було впроваджено нову програму тимчасового придбання активів цінних паперів приватного та державного секторів для протидії серйозним ризикам для механізму передачі грошово-кредитної політики та перспектив розвитку євросони, спричинених спалахом та ескалацією дифузії COVID-19 (Pandemic Emergency Purchase Programme – PEPP) [10].

Загальна сума цієї нової програми надзвичайних закупівель пандемії (PEPP) складе 750 млрд євро. Покупки здійснюватимуться до кінця 2020 року та включатимуть усі категорії активів, які відповідають діючій програмі придбання активів [9].

Щодо придбання цінних паперів державного сектору, розподіл контрольних показників між юрисдикціями і надалі залишатиметься капіталом національних центральних банків. Водночас закупівлі в рамках нової PEPP будуть здійснюватися в гнучкій формі. Це дозволяє коливатися межах розподілі потоків закупівлі з часом, між класами активів та між юрисдикціями.

Відмова від вимог щодо вимог щодо цінних паперів, випущених грецьким урядом, буде надана для покупок згідно з PEPP. Рада керуючих припинить закупівлю чистих активів згідно з PEPP, як тільки переконається, що фаза кризи Covid-19 закінчена, але в будь-якому випадку не раніше кінця року.

Розширити діапазон придатних активів за програмою придбання корпоративного сектору (CSPP) до нефінансових комерційних паперів, зробивши всі комерційні папери достатньої кредитної якості придатними для придбання за CSPP. На початку квітня ЄЦБ також оголосив широкий пакет заходів щодо пом'якшення кредитних операцій Eurosystem.

На рис. 1 розглянуто фінансування за диверсифікованими інструментами підтримки в Австрії, Бельгії, Німеччині, Люксембургу, Франції (країнах Західної Європи) та Україні.

Згідно з даними рис. 1 можна зауважити, що найбільш поширеною формою підтримки в країнах Західної Європи є гарантування позик, особливу увагу цьому заходу приділяють такі країни, як Німеччина, Франція та Бельгія. Крім того, ці країни фінансують заходи, пов'язані з участю у капіталі, списання боргів, фінансування активів тощо. Люксембург окрім гарантування застосовує також квазіфіскальні механізми, заходи підтримки Австрії насамперед спрямовані на гарантування позик. Щодо України, то фінансові ресурси впродовж березня-травня 2020 р. на такі заходи з підтримки бізнесу не виділялися.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

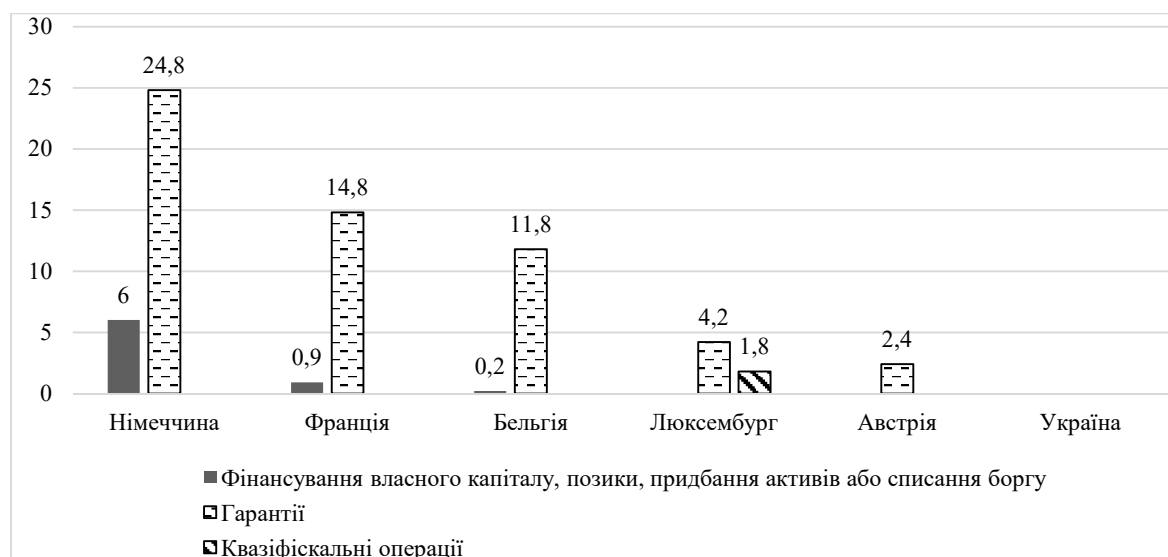

Рис. 1. Розподіл фінансування заходів підтримки внаслідок пандемії Covid-19, у % від ВВП

Джерело: сформовано авторкою на основі даних МВФ [12].

На основі Тимчасового рамкового нормативного акту щодо заходів державної допомоги для підтримки економіки на території країн ЄС [11], кожна країна адаптувала даний нормативний акт під специфіку економіки запити бізнесу, а саме було впроваджено низку фінансових інструментів з метою мінімізації негативного ефекту пандемічної кризи на економіку, порівняльна характеристика яких представлена в таблиці.

Таблиця

Фінансові механізми підтримки бізнесу країнами Західної Європи у період кризи Covid-19

Країна	Дата впровадження	Бюджет	Сутність інструменту
1	2	3	4
Австрія	15 березня 2020	4 млрд євро	Фінансування системи охорони здоров'я, довготривалого догляду, короткострокової роботи та компенсація самозайнятим та мікробізнесам за втрату заробітку, пов'язаного з хворобою
	15 березня 2020	9 млрд євро	Гарантії компаніям, включаючи експортерів та туристичну галузь
	15 березня 2020	10 млрд євро	На відстрочку податку на доходи фізичних осіб та підприємств (на 2020 рік), внесків на соціальне страхування (3 місяці) та сплати ПДВ (до кінця вересня 2020 року)
	16 березня – 31 жовтня	2000 євро за посаду	Податковий стимул для компаній, які наймають працівників
	22 березня	22 млрд євро	На дослідження
	13 квітня – збільшення з 3 до 5 млрд євро 30 квітня – до 10 млрд євро		Фінансування короткострокової роботи
	3 квітня 2020	1,2 млрд євро	Податкові пільги для готельного бізнесу та підтримка некомерційних організацій. 500 млн євро та 700 млн євро, відповідно
	16 березня – 31 жовтня	2000 євро за посаду	Податковий стимул для компаній, які наймають працівників
Бельгія	Квітень 2020	52 млрд євро	Кредитні гарантії
	Квітень 2020	16,4 млрд євро	Фінансування лікарень та сфери охорони здоров'я; підтримка тимчасово безробітним; відстрочка соціального страхування та сплати податків.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Закінчення табл.

1	2	3	4
Німеччина	До кінця року	50 млрд євро	Гранти власникам малого бізнесу та самозайнятим особам з додатковим відстроченням сплати податків до кінця року
	Протягом року	2 млрд євро	Венчурне фінансування
	Протягом року	70 млрд євро	Гарантії позик на державному рівні
	Протягом року	141 млрд євро	Підтримка економіки провінцій
	Протягом року	218,5 млрд євро	Фінансування витрат на обладнання сфери охорони здоров'я, потужностей лікарень та НДДКР (вакцина)
Люксембург	Протягом року	100 млрд євро	Фінансування короткострокової ліквідності підприємств. Зміцнення капітальної позиції підприємств
	Березень-травень	2,3 млрд євро	Фінансування витрат: придбання медичного обладнання (194 млн євро), покриття відпусток працівників за сімейними обставинами (226 млн євро) та лікарняних (106 млн євро), виплата допомоги по частковому безробіттю (1 млрд євро), надання авансового капіталу для покриття операційних витрат компаній (400 млн євро), надання безповоротної фінансової допомоги мікропідприємствам (250 млн євро)
	Березень-травень	8,1 млрд євро	Підтримка ліквідності підприємств та самозайнятих осіб: відстрочення сплати податків та внесків на соціальне страхування (4,6 млрд євро) та розширення кредитних гарантій на нові банківські позики та спеціальне антикризове фінансування для МСБ та великих компаній (3,6 млрд євро)
	Квітень 2020 20 квітня 2020	2,5 млрд євро 800 млн євро	Державна облигація з від'ємною ставкою На підтримку та відновлення економіки: виплати по частковому безробіттю; надання безповоротної фінансової допомоги підприємствам, яким ще не дозволено відкрити роботу; фіксована допомога на підтримку непродовольчих роздрібних магазинів та постачальників засобів особистої гігієни; продовження відпустки за сімейними обставинами, збільшення допомоги на витрати на життя для домогосподарств з низькими доходами; фіскальні стимули для підтримки приватних інвестицій та екологічного відновлення.
Франція	Березень-липень 2020	135 млрд євро	На заходи подолання кризи та підтримки ліквідності.
	Березень-липень 2020	327 млрд. євро	Державні гарантії для банківських позик та схем реструктуризації кредитів.
	Квітень 2020	100 млрд євро	Фіскальний пакет на підтримку відновлення економіки Франції ("Plan de Relance")

Джерело: сформовано авторкою на основі [1-6].

Серед безперечних переваг таких інструментів по усіх країнах є їх спрямування як на економічний, так і на соціальний ефект. Проблема тимчасово безробітного населення, внаслідок припинення роботи підприємств, є однією з найнагальніших. Як ми можемо побачити, кожна з аналізованих держав виділяє кошти на їх підтримку.

На основі аналізу інструментів підтримки малого та середнього бізнесу в період пандемічної кризи країнами Західної Європи можна виокремити інструменти та розробити пропозиції, що можуть бути застосовані Україною. Безперечно, в нашій країні наявні також певні інструменти підтримки, які застосовуються в країнах, розглянутих у цій роботі: відстрочення сплати податків та єдиних соціальних внесків, орендних платежів, кредитні канікули, заборона нарахування пені за несвоєчасну сплату комунальних платежів, заборона здійснювати стягнення на предмет застави у випадку прострочення

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

сплати за кредитом. Найбільш незахищеним, порівняно з країнами Західної Європи, в Україні залишається населення, яке залишилося без роботи або яким тимчасово заборонено провадити свою діяльність. Підприємці, які змушені були припинити функціонування, найперше вбачали скорочення витрат у звільненні працівників.

Зважаючи на особливості саме нашої держави, обмеженості ресурсів, зрозуміло, що практика як в Австрії щодо того, що за кожен нову посаду в компанії, підприємство отримує 2000 євро, поки що на жаль не є актуальною. Проте цілком можливо запровадити інший інструмент, що використовується в цій країні – робочий час скорочується до 10-30 %, при 80-90 % звичайної оплати праці. Роботодавці оплачують лише відпрацьовані години, а решта – з бюджету. Таким чином, і працівники частково будуть отримувати заробітну плату, і тягар з їх утримання розподілятиметься між державою та роботодавцем.

Крім цього, усі мораторії, заборони, відстрочення сплати платежів, визначені на термін до останнього календарного дня місяця (включно), в якому завершується дія карантину. Не зрозуміло, яким чином, в які терміни, в якому порядку, розмірі будуть здійснюватися відстрочені платежі, що станеться із заставами, яку на період дії карантину заборонено відчувати. Ця невизначеність замість підтримки тягне за собою лише ризики припинення діяльності бізнесу. Тому перше, що має зробити держава, – це розробити план дій щодо вже існуючих інструментів підтримки після завершення карантину.

Висновки і пропозиції. Отже, проаналізувавши інструменти підтримки, які використовують країни Західної Європи можна побачити, що всі вони є подібними між собою – це фінансування витрат у сфері охорони здоров'я, надання державних гарантій, податкові пільги та відстрочення сплати податків, підтримка ліквідності мікропідприємств та самозайнятих осіб, а також що не менш важливо, підтримка з боку банківського сектору. Тобто уряд виділяє з державних бюджетів колосальні кошти, усвідомлюючи, що без державної підтримки малий та середній бізнес згорне свою діяльність, що, безумовно, негативно позначиться на загальній економіці країни, яка і без того не є стабільною через пандемічну кризу Covid-19.

Список використаних джерел

1. Інструменти підтримки малого та середнього бізнесу внаслідок коронакризи в Європейському Союзі. URL: <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#EuroArea>.
2. Інструменти підтримки малого та середнього бізнесу внаслідок коронакризи в Австрії. URL: <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#A>.
3. Інструменти підтримки малого та середнього бізнесу внаслідок коронакризи у Франції. URL: <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#F>.
4. Інструменти підтримки малого та середнього бізнесу внаслідок коронакризи в Німеччині. URL: <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#G>.
5. Інструменти підтримки малого та середнього бізнесу внаслідок коронакризи в Люксембурзі. URL: <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#L>.
6. Інструменти підтримки малого та середнього бізнесу внаслідок коронакризи в Бельгії. URL: <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#B>.
7. Ahrens T., Ferry L. Debate: What support should local government expect from accounting during a sudden crisis such as Covid-19? *Public Money & Management*. 2020. Vol. 1-2. DOI: 10.1080/09540962.2021.1825163.
8. EU4Business. EUR 87.4 bn to support workers through COVID-19. URL: <https://www.eubusiness.com/news-eu/sure-workers-covid.25kd>.
9. European Central Bank, (2020, 18th of March). ECB announces €750 billion Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP). URL: https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.pr200318_1~3949d6f266.en.html.

10. European Central Bank, (2020, 25th of March). Decision (EU) 2020/440 of the European Central Bank of 24 March 2020 on a temporary pandemic emergency purchase programme (ECB/2020/17). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32020D0440>.

11. European Commission (2020, 19th of March). Temporary Framework for State Aid Measures to Support the Economy in the Current Covid-19 Outbreak. URL: https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/TF_consolidated_version_amended_3_april_8_may_29_june_and_13_oct_2020_en.pdf.

12. IMF. Database of Country Measures in Response to the COVID-19 Pandemic. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/FM/Issues/2020/09/30/october-2020-fiscal-monitor>.

13. International Monetary Fund. World Economic Outlook, Western Europe. URL: <https://www.imf.org/external/datamapper/profile/WEQ>.

14. Moro-Visconti R., Quirici M. C., Borroni M. Matching financial closeness with social distancing: Networking digital platforms within a corporate governance ecosystem. *Corporate Ownership and Control*. 2020. Vol. 18(1). Pp. 96-109. DOI: 10.22495/cocv18i1art8.

15. Sancino A., Garavaglia C., Sicilia M., Braga A. New development: Covid-19 and its public implications for strategic management and democracy. *Public Money & Management*. 2020. Vol. 1-4. DOI: 10.1080/09540962.2020.1815380.

16. Stavytskyy A., Kharlamova G., Giedraitis V., Osetskiy V., Kulish V. Can key interest rates decrease output gaps? *Investment Management and Financial Innovations*. 2020. Vol. 17(3). Pp. 205-218. DOI: 10.21511/imfi.17(3).2020.16.

17. WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard. URL: <https://covid19.who.int/table>.

18. World Health Organisation (2020, 30th of April), WHO “Situation report–101”, WHO, Geneva. URL: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200430-sitrep-101-covid-19.pdf?sfvrsn=2ba4e093_2.

References

1. *Instrumenty pidtrymky maloho ta serednoho biznesu vnaslidok koronakryzy v Yevropeiskomu Soiuzi [Support instruments of small and medium-sized enterprises as a result of the corona crisis in the European Union]*. (n.d.). Retrieved April, 22, 2020, from <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#EuroArea>.

2. *Instrumenty pidtrymky maloho ta serednoho biznesu vnaslidok koronakryzy v Avstrii [Support instruments of small and medium-sized enterprises due to the coronary crisis in Austria]*. (n.d.). Retrieved April, 21, 2020, from <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#A>.

3. *Instrumenty pidtrymky maloho ta serednoho biznesu vnaslidok koronakryzy u Frantsii [Support instruments of small and medium-sized enterprises due to the coronary crisis in France]*. (n.d.). Retrieved April, 22, 2020, from <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#F>.

4. *Instrumenty pidtrymky maloho ta serednoho biznesu vnaslidok koronakryzy v Nimechchyni [Support instruments of small and medium-sized enterprises due to the coronary crisis in Germany]*. (n.d.). Retrieved April, 20, 2020, from <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#G>.

5. *Instrumenty pidtrymky maloho ta serednoho biznesu vnaslidok koronakryzy v Liuksemburzi [Support instruments of small and medium-sized enterprises due to the coronary crisis in Luxembourg]*. (n.d.). Retrieved April, 25, 2020, from <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#L>.

6. *Instrumenty pidtrymky maloho ta serednoho biznesu vnaslidok koronakryzy v Belhii [Support instruments of small and medium-sized enterprises due to the coronary crisis in Belgium]*. (n.d.). Retrieved April, 18, 2020, from <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#B>.

7. Ahrens, T., & Ferry, L. (2020). Debate: What support should local government expect from accounting during a sudden crisis such as Covid-19? *Public Money & Management*, 1-2. doi:10.1080/09540962.2021.1825163.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

8. *EUR 87.4 bn to support workers through COVID-19*. (n.d.). EU4Business. Retrieved April, 26, 2020, from <https://www.eubusiness.com/news-eu/sure-workers-covid.25kd>.
9. European Central Bank. (2020). ECB announces €750 billion Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP). https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.pr200318_1~3949d6f266.en.html.
10. European Central Bank. (2020). *Decision (EU) 2020/440 of the European Central Bank of 24 March 2020 on a temporary pandemic emergency purchase programme (ECB/2020/17)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32020D0440>.
11. European Commission. (2020). *Temporary Framework for State Aid Measures to Support the Economy in the Current Covid-19 Outbreak*. https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/TF_consolidated_version_amended_3_april_8_may_29_june_and_13_oct_2020_en.pdf.
12. *Database of Country Measures in Response to the COVID-19 Pandemic*. (n.d.). IMF. Retrieved April, 20, 2020, from <https://www.imf.org/en/Publications/FM/Issues/2020/09/30/october-2020-fiscal-monitor>.
13. *World Economic Outlook, Western Europe*. (n.d.). International Monetary Fund. Retrieved April, 30, 2020, from <https://www.imf.org/external/datamapper/profile/WEQ>.
14. Moro-Visconti, R., Quirici, M. C., & Borroni, M. (2020). Matching financial closeness with social distancing: Networking digital platforms within a corporate governance ecosystem. *Corporate Ownership and Control*, 18(1), pp. 96-109. doi:10.22495/cocv18i1art8.
15. Sancino, A., Garavaglia, C., Sicilia, M., & Braga, A. (2020). New development: Covid-19 and its publics – implications for strategic management and democracy. *Public Money & Management*, 1-4. doi:10.1080/09540962.2020.1815380.
16. Stavitskiy, A., Kharlamova, G., Giedraitis, V., Osetskiy, V., & Kulish, V. (2020). Can key interest rates decrease output gaps? *Investment Management and Financial Innovations*, 17(3), pp. 205-218. doi:10.21511/imfi.17(3).2020.16.
17. *WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard*. (n.d.). Retrieved April 30, 2020, from <https://covid19.who.int/table>.
18. *World Health Organisation* (2020, 30th of April), WHO “Situation report–101”, WHO, Geneva. (n.d.). https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200430-sitrep-101-covid-19.pdf?sfvrsn=2ba4e093_2.

Івашенко Алла Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра корпоративних фінансів і контролінгу, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (просп. Перемоги, 54/1, м. Київ, 03057, Україна).

Ивашенко Алла Ивановна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра корпоративных финансов и контроллинга, ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана» (просп. Победы, 54/1, г. Киев, 03057, Украина).

Ivashchenko Alla – PhD in Economics, Associate Professor, Department of Corporate Finance and Controlling, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (54/1 Peremohy Av., 03057 Kyiv, Ukraine).

E-mail: alla.ivashchenko@kneu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4599-7137>

ResearcherID: J-1444-2018

Scopus Author ID: 57194156942